

NEMZETI ÖRÖKSÉGÜNK MEGÓVÁSA NEMCSAK KÖTELESSÉGÜNK, HANEM KÜLDETÉSÜNK IS!

A VÁRALJA SZÖVETSÉG ÖSSZEFOGLALÓJA A SZABADKAI VÁROSROMBOLÁS
KÉRDÉSÉBEN*

A fentiek ismeretében, azoknak mintegy összegzéseképpen szükségesnek tartjuk néhány tanulság, fontos következtetés levonását. Szabadka történelmi belvárosa komoly veszélybe került, s bár a városvédelem érdekében való fellépést sokan sokféleképpen képzelik el, ebben **elengedhetetlen szerep illeti meg a hivatalos magyar képviselőket, ideértve a budapesti kormányzati szerveket is.**

A magyar szecesszió fővárosaként ismert Szabadka épített öröksége fokozottan veszélyeztetett helyzetben van. Erre a már bemutatott tények mind bizonyítékkal szolgálnak. **A város építészeti emlékeinek túlnyomó többsége védetlen,** aminek beláthatatlan következményei lettek már részben és lehetnek a továbbiakban még.

A megoldást a szabályozásban, az egyedi műemléki védelemben és a szabályok szigorításában látjuk. Ez elsősorban a város vezetőinek és az illetékes örökségvédelmi szervnek a felelőssége. Megerősített információink szerint a műemlékvédelem nagyon kezdetleges szinten van a városban, egyedül a legfontosabb műemlékek, így a városháza, a zsinagóga és a Raichl-palota élveznek védeltséget, s bár a városmag területi védelmet is kapott, ez a valóságban nem sokat jelent. **Véleményünk szerint százas nagyságrendben állnak fenn olyan épületek még a városban, amelyek egyedi műemléki védeltséget érdemelnének.**

Hasonlóképpen aggodalomra ad okot a Szabadkai Községi Műemlékvédelmi Intézet igazgatójának, Vass Gézának az FME megkeresésére elküldött – sokatmondóan szűkszavú – válasza. (Az igazgató tíz részletes kérdésünkre csupán igen-nem válaszokkal felelt²².) Arra a kérdésre, hogy pontosan hány épület áll helyi védelem alatt, Vass Géza azt válaszolta, hogy körülbelül ezer. Ez az állítás nemcsak nem felel meg a valóságnak, hanem egyenesen lehetetlen is, hiszen az egész városban nem találtunk ennyi védendő értéket.

Álláspontunk szerint Szabadkán – más, történelmi emlékekben bővelkedő városokhoz hasonlóan – **meg kell honosítani a helyi építészeti értékvédelmet**. Így azok az értékek is védelem alá kerülnének, amelyek esetlegesen országos jelentőséggel nem bírnak, ugyanakkor a városkép szempontjából fontos szerepet töltenek be.

A belvárost mint területi egységet összefoglaló műemléki övezetet javasoljuk, hogy a jogalkotó pontosan definiálja. A mi információink szerint ugyanis ennek a belső védett területnek a szabályozottsága nagyon alacsony fokú. Javasoljuk, hogy jöjjön létre egy erősebb, a **Műemléki Jelentőségű Területhez** (MJT) hasonló jogi szabályozás, amely lehetővé teszi a belváros építészeti egységként történő *hatékony* védelmét.

Véleményünk szerint a fentiek megvalósulása önmagától nem fog végbemenni, ezért kétoldalú kapcsolatokat kell kezdeményeznie a magyar félnek annak érdekében, hogy Szabadka épített öröksége megmeneküljön.

Fontos azt is megállapítanunk, hogy a belvárosban bekövetkezett arculatváltozás nem kizárólag a városképre van hatással. Jelentős, korábban kisvárosias lakónegyedek, kertvárosias területek válnak ezáltal nagyvárosias lakótelepekké, amely **nagyarányú fluktuációt** és mindenekelőtt **lakosságszám-növekedést** eredményez.

Számunkra nem kérdés, hogy ezek a beavatkozások a városon belül **az etnikai arányok egyensúly-eltolódását fogják eredményezni**. Ezt mint létező jelenséget egyébként a városban végzett felmérésünk is alátámasztotta, amikor világosan megállapítottuk, hogy a város hagyományos és régi beépítésű részein többnyire magyarul, míg a modern lakónegyedekben szinte kizárólag szerbül beszél a lakosság.

A 2011-es népszámlálás adatai még nem ismeretesek, ugyanakkor a helyiekkel egyeztetve úgy tűnik, hogy 30%-ra csökkent a város magyar lakossága. (A 2002-es – még relatív többséget jelentő – 35%-hoz képest.) Ez nagyon sajnálatos, annál is inkább, mivel ez a határ menti jelentős nagyváros éppen az új lakónegyedeknek „köszönhetően” napjainkban válik szerb többségűvé.

S bár **a város történeti értékeinek pusztulása, az új lakóparkok megépülése és a magyar lakosság arányának csökkenése közti összefüggés megkérdőjelezhetetlen**, nem állítjuk, hogy mindez tudatosan, akár a jelenlegi – most már – szerb városvezetés rossz szándékából lenne így. Annál is inkább, mivel a várost 2008-ig a helyi magyar érdekképviselő, a VMSZ (Vajdasági Magyar Szövetség) vezette, meglehetősen sok korrupciógyanús ügyet maga után hagyva. Ebben az időszakban bontották le

szégyenteljes módon a városi színház épületét, az addig magyar többségű Kertvárosban (Kertvaroš) pedig nagy társasházak építését hagyták jóvá.

Összefoglalásképpen megállapítjuk, hogy **Szabadka történelmi belvárosa kiemelkedően bővelkedik magyar értékekben, amelyek fennmaradása fokozottan veszélybe került. Az építészeti emlékeket a profitszemléletű befektetői lobbiz veszélyezteti, amely – többek szerint – találkozhat a szerb sovinizmussal. A mezővárosias utcákat hatalmas blokkok váltják fel, ennek következtében kicserélődik és megnövekszik a lakosság.** Mindez a szabadkai magyarság térvesztését eredményezi, ami különösen abból a tekintetből szomorú, hogy **Szabadkának önmagán túli jelentősége van, tudniillik a délvidéki magyarság kulturális központja, „fővárosa”.**

Következtetéseinken túl szeretnénk felhívni a magyar közvélemény és elsősorban a magyar képviselet figyelmét arra a tényre, hogy **Szabadkán nem elhanyagolható számban élnek magyar állampolgárok.** Az egyszerűsített honosítási eljárás honlapján olvasható beszámoló szerint tízezres nagyságrendben éltek a kettős állampolgárság lehetőségével a délvidéki magyarok.

Alapos okunk van feltételezni, hogy Szabadkán jelenleg több ezer, de talán közel tízezer magyar állampolgár él egy harmincezer fős magyar közösség részeként. Ennek ismeretében hangsúlyozzuk, hogy **Magyarország kötelessége ezeknek az embereknek a jövőjével, fennmaradásuk biztosításával foglalkozni és értékeik megőrzésében segítséget nyújtani.**

* A *magyar szecesszió fővárosa veszélyben van* című tanulmány összegezése, a teljes anyagot a következő számunkban közöljük.